

Szó és Kép

Vasarely Múzeum, Budapest
2014. február 6 – április 27.

Egy ecsetvonás ezer gondolatot takar, e szavakkal kezdi Michel Bohbot *Egy mozdulattal* című írását NÁDLER ISTVÁN festményeiről, majd folytatja: *a jel, amit megtesz, felkészít a kezdésre, szemünk előtt készül az evidencia, a lap melegséggel tölt el.* Többször használja a „nyom” szót: a (festő) nyomot hagy; a nyomok feloldják az enigmát, valamint a „jel” kifejezést: a jel és a szín elfoglalja az ürességet a szem elől. Végül: *Az én szavaim csak kiszélesítik a jelek párját.* – írja. Bohbot szövege kulcs a kiállításhoz: a jel-jelentés viszonyt mutatja meg úgy, hogy az utóbbit másfajta jelekkel, scripto-verbálisan közli. Alapja a vonal: „a vonalak zárt formát alkotnak” – írja róla a szerző, amelyeket az írásban használ, ami mindkét jelrendszerben működik. A nyelvi jel és a képi ábrázolás nem szimultán, többnyire hierarchikus. Itt a kép inspirálta, „rendezte” a szöveget, ami kommentálja a festést; másrészt olyan kép/festmény, ami nem a valósághoz hasonlóságon alapul. A figurális elemet kiiktatva, a vonalak, a színek (mint dolgok) csak az alkotó gesztusra, a belső feszültségekre utalnak. Erről szól a formába öntött beszéd=írás, ami önmagában is utal a jelalapú referenciarendre, itt a festmény teremti meg a – rá hasonlító – láthatatlan világot. A szöveg a képek metakódja lett.

A jelek alapjához tér vissza a Párizsban/Delftben élő NEMES JUDITH leporellója: a színhez és a szóhoz. Szín-permutációi azonosak a francia címerpajzs fegyvereinek színeivel, amiket az előbbiekről neveztek el. A jelölő-jelölt viszonyt magyarázzák Catherine Topall versei, PAPP TIBOR fordítása a két nyelvi jel-jelentés viszonyt tesz ki hozzá a „színszótárhoz”, találó a címe: *Azonosan*.

Az írás képpel társításának legkorábbi példája a tárlaton a *Correspondance* (1929) album, mely FARKAS ISTVÁN/ETIENNE festményeit és André Salmon verseit tartalmazza.

A kiállítás érzékelteti, hogy a fogalmi gondolkodás és az imaginatív, vizuális szemlélet kölcsönhatásba került, a kép fogalmivá, a szöveg imaginatív vá vált. Ez irányba mutat Weöres Sándor *Festőállvány* című versének társítása BARCSAY JENŐ nem illusztratív, dekoratív képével. Mellette látható EGYED LÁSZLÓ –

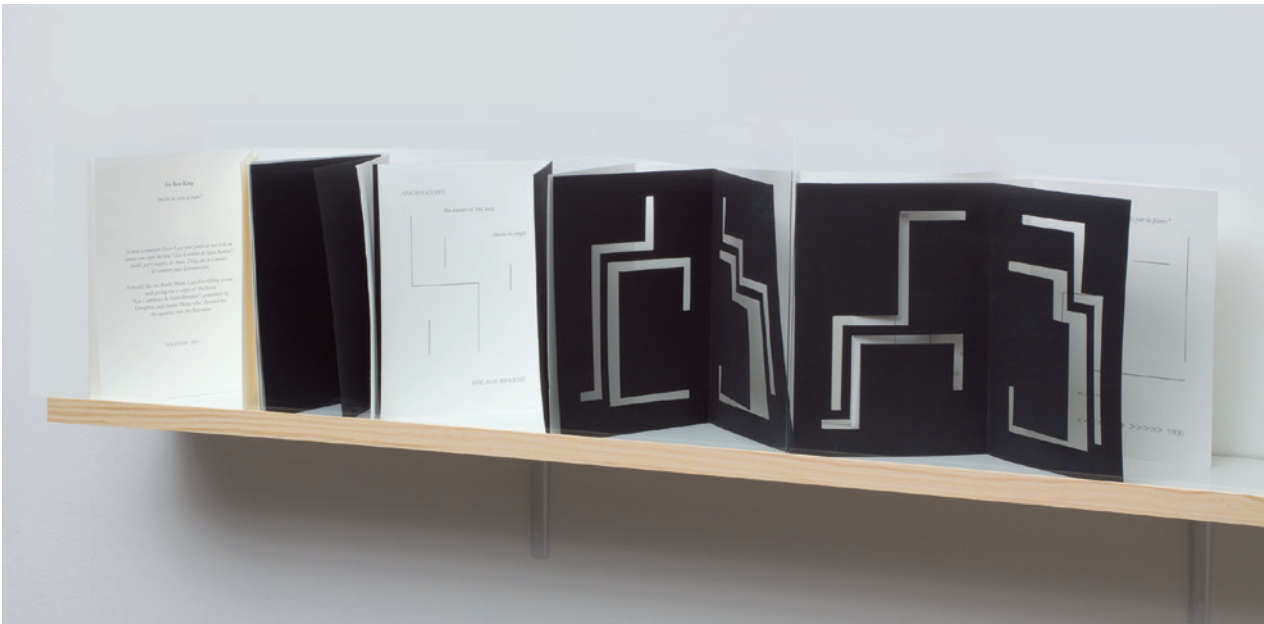
JUDITH NEMES
Azonosan

VÁRADY SZABOLCS, KONOK TAMÁS – FODOR ANDRÁS és KORNISS DEZSŐ – TANDORI DEZSŐ közös munkája látható. A festő „iniciáléba” sűríti a versbeli R. úr lényegét. Tandori írása Nádler Istvánnak is „modelljei”.

Nemcsak technikai újítás LÉVAY JENŐ: monokrom litográfiáit a Braille-technikával tette plasztikussá, s egy kép egy Pilinszky-sort jelöl. Miként a versek, úgy a kép jelentések is a lét határán mozognak. Ezekben a fogalmiság dominál. Ahogy a computer szerű képek, BUJDOSÓ ALPÁR, NAGY PÁL, PAPP TIBOR munkái is a ket-

ODE BERTRAND, SIGURD ROMPZA, MICHEL JUOËT, JUDITH NEMES,
FRANÇOIS MORELLET, VERA MOLNAR könyvborítói, Ben Durant Galéria, Brüsszel

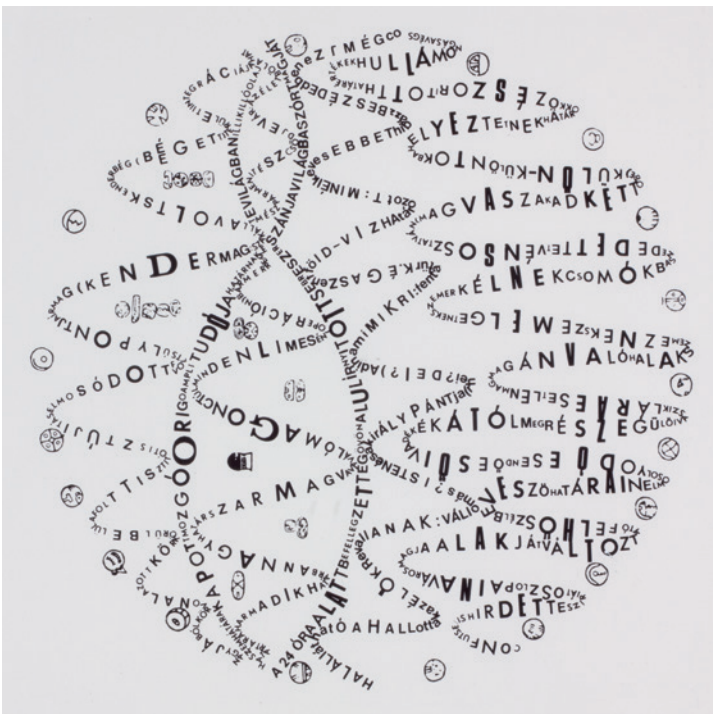

IAN TYSON
Pierres / Stones, 2010
szitanyomat, perforáció,
ívenként 280 x 210 mm

SZÉKELY ÁKOS
Száz éve, 1996, ofszet, 217 x 147 mm

BUJDOSÓ ALPÁR
Bolygó I, 1981, C print, 240 x 240 mm

tős folyamat „nyomatai”. A manuális nonfiguratív geometrikus képzőművészet a tudomány határához közelít (ott a kép válik a szöveg metakódjává). A tárlaton több változatát látni annak, hogy nemcsak a figurális művészet felel meg a narratív szövegnek. MAURER DÓRA galambtörténete naplóként és madárláb nyomként is „olvasható”, a felette levő kék-zöld mű „a madárlátta táj”, a történet szerves része (Quodlibet sor.32).

AXEL ROHLFS *Text und Bild*-je a német zsidótörvényekről vak akadémikusoknak készült budapesti fotókkal a zsidó deportálások, halálmenetek helyszíneiről. Egyben jelezve a fotó több jelentését.

Más közelítés ESTERHÁZY PÉTER és CZEIZEL BALÁZS fotós közös műve, a *Biztos kaland*. A képeskönyv mellett felnagyított részletek láthatók a falon. Az író szerint a nagy méret hatásos, de felveti a kérdést: meddig lehet egy szót, betűt nagyítani, valamint a fotót, ahogy a *Nagyítás* című filmben Antonioni „kijelölte” a határt, a pontokra széteséssel. Itt a hasonlóságot mutató figurális fotó ábrázolás és a nyelvi/írásbeli referencia találkozik, a két rendszer nem olvad egymásba. „Ellenpélda” lehetett a fordított eljárás, a kicsinyítés, Esterházy maga készítette el Ottlik Géza regényének átiratát, „tömörített” változatát (Iskola a határon), mely végül a „fekete négyzet” benyomását kelti, s amelyben a betűk elvesztik írásjel szerepüket. A mű a *Kép/Vers, vizuális és konkrét költészet* című tárlaton szerepelt 2010-ben, amely ugyancsak a Nyílt Struktúrák Művészi Egyesület rendezésében nyílt meg. Jelen kiállítás kurátorai Maurer Dóra és Nemes Judit, a művészetnek ezt a „perem” területét szisztematikusan térképezik fel, a hazait nemzetközi kontextusba helyezve: Tárlatuk különbözik a korábbiaktól: a gyakorlati felhasználásra, könyvekre, kiadványokra és gyűjteményekre fókuszál.² A belga Galerie Quadri Marinetti műveivel és Jacques Sternberg könyvével a geometriáról, vagyis „a lehetetlen táncáról” szerepel, a francia Robert-Lydie Dutrou nyomda mappáiban Miró, Alechinsky, Arrabal és mások munkái láthatók. A nyomda kiadója és műhelye volt a 60-as, 70-es években a francia nonfiguratív és kései szürrealista művészeknek, akik írókkal, filozófusokkal találkoztak és együtt dolgoztak. Az ábrázolásbeli sokféleség, a tervezés, a tipográfia egyedisége mellett a grafikák papír alapúak voltak.

A kiállítás vendége volt IAN TYSON és JOHN CHRISTIE, két brit művész és kiadó, akik a könyveiket műalkotásként készítik (livre objet), kis szériákban. Együtt is, külön is dolgoznak, azonos céllal. Tyson adja az iniciatívát, a szöveg vagy motívumrendszer alapján készül a mű. A betű formáját filozófiai, kulturális jelentéshordozónak tartják –és tanítják –, nemcsak írásként, képként is fontosnak. Legfrissebb munkájuk színeire a katonai álcázás hatott (*Coastal Movements*).

1 Csak a legutóbbiakból említve párat: Konstruktív – Konkrét klasszikusok. 2012; Véletlen, mint stratégia. 2012–13; Határterek 2013–14.

2 Az Első Magyar Látványtár és a Liget Galéria mellett Jerger Krisztina és Ingo Glass mángyűjteménye